

TROPAEUM TRAIANI

de Grigore Sălceanu

creații ale culturii universale, creația autohtonă. S-au jucat aici, în cei 25 de ani de activitate, lucrări dintre cele mai valoroase, deopotrivă ale clasicii noștri și ale autorilor moderni. Reprezentanții dramaturgiei noastre socialiste și-au văzut jucate, la Constanța, cel puțin cîte una dintre scrierile lor de căpetenie. Trupa din Constanța a deschis, generoasă, drum și debutanților care au bătut la ușa teatrului. Aceste debuturi, chiar dacă, pe alocuri, imperfecte din unghiul de vedere al canoanelor estetice, aveau o calitate esențială: se inspirau, nemîjlocit, din realitate, se refereau la evenimente, la personaje, la situații și probleme fierbinți ale actualității.

Spectacolele montate pînă acum de ansamblul constănțean demonstrează ambiția de a egala cele mai bune realizări din țară. Tendința de a exclude, în general, gratuitul și nesemnificativul, caracterizează activitatea fiecărei stagiuni. Căutarea noului, dorința colectivului de a se dezvolta și de a-și potrivi demersurile artistice cu cele mai avansate tendințe, își găsesc, de cîteva ani încoace, un loc de fructificare pe scena Studioului. Cîteva dintre spectacolele realizate aici, recitalurile individuale ale unor actori constănțeni, pregătite în cadrul Studioului, s-au distins, de fiecare dată, în competițiile naționale.

Cu un nucleu conducător girat de profesioniști cu veche experiență (ca și teatrul însuși), de 25 de ani credincioși scenei constănțene: actorul și directorul Jean Ionescu și secretarul literar Romeo Profit; cu o trupă destoinică (din păcate, lipsită, cam de mult, de elemente tinere), în plină maturitate creatoare; dispunind de trei regizori permanenți, deosebiți stilistic și ca formație: Ion Maximilian, Gheorghe Jora, Silviu Purcărete — teatrul constănțean s-a aflat totdeauna într-o stare de cumpănă, disponibil, fără veleități deșarte, la îmbunătățiri calitative.

În ziua festivă, conducerea instituției, ca și reprezentanții forurilor conducătoare ale orașului și județului (apropiate teatrului, gata în orice moment să sprijine inițiativele creatoare ale colectivului) se gîndeau, cu sinceritatea unor făgăduințe — în realizarea cărora noi credem cu toată convingerea —, la o activitate de viitor în stare să răspundă și mai bine și mai eficient importanțelor sarcini politice, sociale și ideologice puse de Congresul educației politice și al culturii socialiste în fața tuturor slujitorilor artei.

Îi urăm, pe această cale, mult succes!

Data premierei: 16 mai 1976.

Regia: GHEORGHE JORA. Scenografia: MIHAI TOFAN. Muzica: IOSIF HERȚEA. Mișcarea scenică: OLEG DANOVSCIL.

Distribuția: SANDU SIMIONICA (Decebal); TITUS GURGULESCU (Traian); ELENA GURGULESCU (Sarmidaza); LUCIAN IANCU (Dius); JEAN IONESCU (Rescentus); VIOREL POPESCU (Aulutralis); EMIL SASSU (Longinus); LONGIN MĂRTOIU (Marcianus); VASILE COJOCARU (Lucillus); VIRGIL ANDRIEȘCU (Ebrenus); EMIL BÎRLĂDEANU (Murena); CONSTANTIN GUTU (Ligarius); EUGEN MAZILU (Furius); IULIU POPESCU (Marius); ROMEO MOGOȘ (Ascaniu); ANA MIRENA (Zinnenis); GEORGE STANCU (Fortus); CONSTANTIN DUCIU (Lusius); ION ANDREI (Drepala); GHEORGHE ENACHE (Tutenes); ALEXANDRU MEREUȚĂ (Postumus); OBREN PĂUNOVICI (Apolodor); BARBU IONESCU (Ve-zina); ELENA STANESCU și ADRIANA SCHIOPU (Fecioarele).

Intitulată și *Decebal*, *Tropaeum Traiani* reprezintă primul moment al trilogiei lui Grigore Sălceanu (celelalte două: *Ovidius* și *Ilyperion*, după cum știm, au fost lansate, mai de mult, tot la Constanța).

Prestigioși oameni de știință și de literă împărtășesc, în caietul-program, gînduri și păreri despre opera lui Grigore Sălceanu. Dramaturgul constănțean, pătruns, prin hărnicie și perseverență, în lumea teatrului istoric, este socotit de academicianul Șerban Cioculescu „un desăvîrșit muzician al versului, dintre cei mai indicați să prelungească glorioasa tradiție a dramei romantice românești, strălucit reprezentată prin operele lui Hasdeu, Alecsandri și Davila”. Foarte adevărat. În timp ce asistăm la apariția unor valoroase opere dramatice, menite să releve tendința unora dintre dramaturgii noștri de a reinvia drama istorică pe o cale proprie, mărturisind dorința de a așeza într-o nouă lumină, prin noi modalități, materialul din paginile cronicilor, Grigore Sălceanu pareurge cu senină-

tate, dar și cu sensibilitate, drumul reinvi-
erii și gloriei eroilor naționali. Vechiul
interes al publicului față de o asemenea
direcție literară se dovedește încă nealterat.

Inspirate din trecutul foarte îndepărtat,
amestec de realitate și ficțiune, piesele lui
Grigore Sălceanu ating, cu precădere, ideea
continuității, destinul istoric al poporului
nostru și al conducătorilor săi, sub raportul
virtuților esențiale: demnitatea, eroismul,
hărnicia, puterea de sacrificiu. Scrisul clasi-
cant al lui Grigore Sălceanu poate fi defi-
nit ca un scris util, adecvat cerințelor de
educare patriotică, de consolidare a epopeii
naționale.

Plasată în timpul războaielor dacice ale
lui Traian, mai precis, în timpul bătăliei
decisive de la Adamclisi, acțiunea piesei se
concentrează asupra confruntărilor dintre cele
două mari energii etnice: romanii și dacii,
pe înfruntarea capitală dintre Traian și De-
cebal. Admirând, elogiind și glorificând, deo-
potrivă, virtuțile celor două popoare, autorul
marchează momentul nașterii poporului ro-
mân. Peste tragica înclăstare a morții, peste
urmele încă proaspete ale singelui vărsat,
viața și iubirea triumfă. Din idila imaginată
între centurionul roman Lucillus și Sarmi-
daza, fiica nobilului dac Dius, va înflori,
proaspătă și vie, noua lume. Latura conven-
țională, de ficțiune teatrală, a piesei lui
Grigore Sălceanu, deși naivă, are o mare
calitate: este sinceră și lipsită de osten-
tație. Expresia poetică candidă, tensiunea
conflictului reușesc să înlăture pericolul idil-
ismului. Meritul nu aparține, însă, aici, nu-
mai autorului. El este și al montării și al
celor doi interpreți, Elena Gurgulescu și
Vasile Cojocaru. Trăirea profundă și sinceri-
tatea actorilor au conferit ficțiunii neoroman-
tice a autorului rîvnita măreție simbolică.

Nimic din ceea ce ne arată Grigore Săl-
ceanu în *Tropaeum Traiani* nu e nou, ne-
știut. Toate cărțile de istoric evocă, în pagi-
nile lor, personalitatea, geniul politic și mili-
tar al celor două figuri titanice ale dramei:
Traian și Decebal. Poemul dramatic al lui
Grigore Sălceanu își extrage frumusețea și-și
desfășoară puterea emoțional-evocatoare din
sublima frământare sufletească a regelui dac,
din conflictul angajat între datoria apărării
patriei, pe de o parte, și aspirația, apoi re-
nunțarea la nemurire, pe de alta. Destinul
tragic, abaterea lui Decebal de la poruncile
credinței religioase a dacilor, renunțarea la
lumea paradisiacă făgăduită lui de marele
preot Zamolxis, moartea lui *deliberată*, pen-
tru păstrarea integră a demnității lui de rege
și a demnității poporului dac — oglindite
de autor în versuri simple, cu patos veri-
dic —, situează piesa într-o zonă de interes
major.

Spectacolul semnat de Gheorghe Jora în-
scrie problematica piesei, cu gravitate, cu
reținută emoție, în dimensiunile ample ale
monumentalității istorice și umane. Din mul-
țimea soluțiilor, menite a sublinia valorile

operei, se cuvânt amintite cele realist vii,
originale, care scot în relief viziunea pro-
pria dacilor asupra morții senine. Traver-
sind scena de câteva ori, atingând cu aripa
ei dezgustătoare și făcând să pălească înții
chipul viteazului Dius, apoi cel al mărețului
rege dac, moartea nu reușește să înfricoșeze,
să umilească și să devalorizeze pe cei pe
care-i îmbrățișează cu jocul ei șiret, amă-
gitor. Forța zguduitoare a cîntecului și a
risului sfidător al muribunzilor daci (înve-
șmîntați și grupați asemeni frescelor de pe
Columna lui Traian și de pe monumentul
de la Adamclisi), subtilele treceri de lumină
și umbră de pe chipurile lor rămîn multă
vreme în memorie.

Sprîjinit pe o coloană sonoră extrem de
sugestivă, pe inspiratul acompaniament mu-
zical al lui Iosif Herța, cînd învolburat,
multuos, cînd liric, și pe mișcarea scenică
expresiv gîndită a lui Oleg Danovschi, re-
gizorul a sugerat convingător luptele, vietul
caracteristic bătăliilor.

Simplu și frumos, funcțional, este decorul
lui Mihai Tofan, în liniile lui aspre, bolo-
vănose, în culorile lui sumbre, cenușii. Mer-
itul subliniat al montării constăntene apar-
ține, însă, protagoniștilor Sandu Simionică
și Titus Gurgulescu. Interpretarea bărbă-
tească a lui Decebal, dominată de simpli-
tate și profunzime, emoționează. Sandu Si-
mionică a insuflat, la proporții necesare re-
levării laturii eroic-monumentale a eroului,
forță și complexitate, măreție și dramatism.
La rîndul său, deplin convingătoare, sobră
și elegantă a fost și interpretarea plină de
demnitate și măreție dată lui Traian de
către Titus Gurgulescu. Actorul a impus
virtuțile și emfaza învingătorului, peste care
trece, însă, umbra unei melancolii aspre,
a unei mari și sincere admirații purtate celor
învinși. O impresionantă creație, stră-
bătută de fior dramatic, realizează Lucian
Iancu în Dius.

Valeria Ducea

